

Motion till riksdagen 2005/06:L290

av **Martin Andreasson m.fl. (fp)**

Konsumentpolitik

Motionen delad mellan flera utskott

Sammanfattning

- Konsumentens ställning på marknaden måste stärkas. Konsumenten skall få tillgång till god och riktig information om varor och priser.
- En starkare harmonisering av konsumentreglerna inom EU måste genomföras. Försvara tydliga märkningsregler för kläder. Undersök möjligheterna att förenkla prisinformationslagen.
- På den offentliga sektorns område måste tydliga spelregler gälla. En vårdgaranti inom vården, rehabiliteringsgaranti för den sjukskrivne och omsorgsgaranti i äldreården med konkreta kvalitetslöften bör införas.
- Hyresgästföreningens "monopol" på att företräda hyresgästerna måste brytas och den enskilde hyresgästens möjlighet att påverka boendet stärkas.
- Stärk konsumentmakten genom att motverka vilseledande marknadsföring.
- Öka möjligheterna till tvistlösning utom domstol, inte minst vid handel över gränserna.
- Funktionshindrades rättigheter som konsumenter måste bevakas.
- Konsumentvägledningen för invandrare måste förbättras och mobilisera nya aktörer ur invandrarbefolkningen.
- Ökade resurser bör ges till ett organiserat, frivilligt engagemang hos konsumenterna för att stärka konsumenternas intressen.

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stärkt konsumentmakt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad konkurrens.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om harmonisering av konsumentregler inom EU.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skötselråd på kläder.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om prisinformationslagen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hyresgästers rättigheter som konsumenter.²
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om marknadsföring med hjälp av vilseledande produktbeteckningar.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tvistlösning utom domstol vid gränsöverskridande handel.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om situationen för funktionshindrade konsumenter.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsumentvägledning för ekonomiskt svaga konsumenter.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökade resurser till frivilligorganisationer på konsumentområdet.

¹ Yrkande 2 hänvisat till NU.

² Yrkande 6 hänvisat till BoU.

Liberal politik för stark konsumentmakt

Marknadsekonomi är överlägsen alla andra ekonomiska system. Den frihet och mångfald som den bygger på är den enda etiskt försvarbara grunden för samhället. Marknadsekonomi är den säkraste vägen till välstånd och det enda ekonomiska system som går att förena med demokrati.

Konsumenter är inte något annat än individer som är aktörer på marknaden. En väl fungerande marknad är den bästa förutsättningen för att tillgodose konsumenternas önskemål om bra produkter till låga priser med god service. Att värda marknaden är därför den bästa konsumentpolitiska insatsen. Fritt in- och utträde, fri prisbildning och fri konkurrens, god information och marknadsvårdande instanser är de viktigaste förutsättningarna för en väl fungerande marknad. Genom sina val påverkar konsumenterna vad som produceras i form av varor och tjänster.

En liberal konsumentpolitik syftar till att stärka konsumentens ställning på marknaden och att göra konsumenterna medvetna om att deras val spelar roll. En konsumentpolitik som i stället bygger på ett ovanifrånperspektiv tar ifrån den enskilde konsumenten både inflytande och bestämmanderätt och minskar således den verkliga konsumentmakten.

En liberal konsumentpolitik skall genomsyra många områden. Vi kan inte bara ha regler för var prislapparna skall sitta och att det skall finnas jämförpriser i butikerna. Det är viktigt, men konsument är man inte bara i affären. Många av de tjänster som betyder mest för oss medborgare i vardagen är offentligt producerade eller offentligt styrda. Konsumenternas rätt när de köper dagistjänster eller går till läkaren är minst lika viktigt. Att konkurrensutsätta totalreglerade delar av ekonomin är ett viktigt redskap för att stärka konsumentmakten, och konsumenternas ställning måste förbättras också vad gäller offentligt finansierade produkter och tjänster.

Den starka internationaliseringen och medlemskapet i Europeiska unionen har skapat en ny situation för de svenska konsumenterna. Även den tekniska utvecklingen och diverse avregleringar har bidragit till förändrade förutsättningar. Utvecklingen leder till ett större, bättre och billigare utbud av varor och tjänster men kan också minska konsumentens egen förmåga att skaffa sig överblick. Det finns stora mänskliga och ekonomiska vinster att göra genom ett aktivt arbete med förebyggande konsumentpolitiska insatser.

Grunden för en väl fungerande marknad är tillgången till god och riktig information. Konsumentinformationen utgör en mycket viktig roll. En väl fungerande marknadsekonomi förutsätter att konsumenten kan bilda sig en uppfattning om varors och tjänsters pris, servicegrad samt kvalitet och lita på att informationen är riktig. Genom att människor ges förutsättningar för att känna sig trygga som konsumenter erhåller de samtidigt ett starkt inflytande över sin vardag.

I denna motion lägger Folkpartiet fram ett antal förslag för att stärka konsumentmakten. I en särskild motion presenteras dessutom våra förslag för en livsmedelspolitik på konsumenternas villkor.

Fel! Okänt namn på

Alltför höga priser

Den totala prisnivån i Sverige är betydligt högre än i övriga EU. Konkurrensverkets senaste kartläggning på området, rapporten "Konsumenterna, matpriserna och konkurrensen" (2004:2), bekräftar att den allmänna prisnivån för varor och tjänster avsedda för privat konsumtion ligger omkring 20 % över genomsnittet i EU före utvidgningen 2004. Uppemot hälften av den generella prisskillnaden gentemot övriga EU före utvidgningen skulle enligt Konkurrensverket kunna elimineras med bättre konkurrens. Tack vare nya aktörer på marknaden har konkurrenstrycket på de svenska matpriserna ökat det senaste året, men fortfarande är det stor skillnad mot exempelvis priserna i Tyskland.

Höga priser drabbar givetvis den enskilde konsumenten. Barnfamiljer drabbas särskilt hårt av de höga matpriserna. Barnfamiljerna drabbas även av höga marginaleffekter och konsumtionsstyrning. Marginaleffekter genom skatter och inkomstberoende bidrag, såsom bostadsbidrag, är ett hinder mot att förändra den ekonomiska situationen. Även höga skatter, framför allt skatt på arbete, skapar svårigheter för barnfamiljer och låginkomsttagare.

Effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet är till nytta för konsumenterna. En betydande del av prisskillnaden mellan Sverige och övriga länder beror på bristande konkurrens. Avregleringar i konkurrensstimulerande syfte har således framför allt ett konsumentintresse och bör fortsätta på fler marknader.

De krav och regler som ställs för att gynna konsumenten måste formuleras så att det bästa inte blir det godas fiende. Regleringar och detaljstyrning kan bidra till onödigt stora kostnader som övervältras på konsumenten eller försvårar för små aktörer och för aktörer som vill ta sig in på marknaden, vilket även detta i förlängningen drabbar konsumenten.

Tydliga konsumentregler inom hela EU

Efter Amsterdamfördraget, där konsumentpolitiken blev ett eget politikområde, har arbetet inom EU för att stärka konsumenternas rättigheter tagit fart på allvar. Konsumentpolitikens ställning i EU bekräftas också i det vilande förslaget till konstitutionellt fördrag, vars framtid nu är oviss. Svensk konsumentpolitik är djupt integrerad med den gemensamma konsumentpolitiken i EU, och därför måste den svenska och europeiska konsumentpolitiken i stort ses i ett sammanhang. En del förändringar i Sveriges nationella regelverk på konsumentpolitikens område har redan genomförts. Sverige bör dock verka mera kraftfullt för att befintliga och nya konsumenträttsregler i EU blir enkla och tydligt utformade.

Den inre marknaden fungerar bra när det gäller affärer mellan bolag. Värre är det med handeln mellan bolag och konsument. Språkskillnader gör det svårt att ta del av informationen och veta om den är korrekt. De olika rättssystemen i medlemsländerna gör det svårt att lösa tvister effektivt, och garantier är svåra att fastställa. Så länge den gemensamma valutan inte har införts fullt

Fel! Okänt namn på

ut i hela EU begränsar valutarisken också konsumenternas möjligheter att handla i andra EU-länder. Sammantaget finns det alltså många hinder som gör det svårare för konsumenterna att ta till vara alla de möjligheter som den inre marknaden erbjuder.

För att uppnå en gemensam marknad som har konsumenternas förtroende är det nödvändigt att harmonisera de konsumenträttsliga reglerna inom EU på ett mer långtgående sätt än vad som är fallet i dag. Det räcker inte med gemensamma minimiregler, utan det krävs ett visst mått av enhetlighet. I många delar av konsumenträtten innebär själva faktum att reglerna skiljer sig åt mellan länderna att det också skapas ett psykologiskt hinder för konsumenter att handla i ett annat land. Det är alltså inte skillnaderna i sak, utan att det alls finns skillnader, som får konsumenten att känna tvekan.

I detta arbete har Sverige ett ansvar att verka pådrivande för ett välfungerande konsumentskydd som bygger på erfarenheterna från det nationella planet. Harmonisering är inte detsamma som att länderna skall anpassa sig till en genomsnittsnivå utan skall utgå från att medlemsländerna identifierar de gemensamma europeiska intressena och de medel som visat sig vara mest effektiva för att tillgodose dessa intressen.

En fråga där Sverige kan bidra till att bredda det konsumentpolitiska arbetet inom EU är frågan om skötselråd för kläder. Det svenska regelverket med obligatorisk skötselmärkning upplevs av flertalet konsumenter som en viktig hjälp i vardagen. Konsumentmakten ökar om man inför klädköpet får klar och tydlig information om hur textilierna bör skötas, eftersom klädernas faktiska kostnad under hela användningstiden i högsta grad påverkas av tvättregler m.m. Ett plagg som inte kan tvättas i maskin eller som kräver annan särskild behandling är dyrt att vårda. Samtidigt kan skötselråden tolkas som ett handelshinder inom EU, eftersom det handlar om en nationell särreglering. För att frihandeln skall fungera inom EU är det önskvärt att man har gemensamma regler om vilken konsumentinformation som skall vara obligatorisk. Sverige bör aktivt verka för att de positiva svenska erfarenheterna av obligatorisk skötselmärkning inte negligeras i utarbetandet av gemensamma regleringar på Europeanivå.

Varje konsumenträttslig reglering måste också kunna försvaras. Ett oflexibelt regelverk kan skapa merkostnader som i slutänden drabbar konsumenter genom högre priser eller försvårad produktutveckling. Utgångspunkten måste vara att europeiska regler är bättre än nationell särreglering och att generella regler för produkter och tjänster i allmänhet är bättre än specialregler. Detta gör det också lättare för de enskilda konsumenterna att få överblick över sina rättigheter och därmed att ta till vara sina intressen.

Konsumenträtten inom EU bör därför över huvud taget i större utsträckning harmoniseras på en hög och gemensam nivå. I en öppen handel över gränserna blir det arbete som utförs inom ramen för samarbetet i EU och OECD för gemensamma riktlinjer, enkla rättsregler och tydlighet för konsumenterna mycket viktigt och bör prioriteras av svenska myndigheter.

Ett exempel på lagstiftning där Sverige bör verka inom EU är bestämmelserna om prisinformation. En lagstiftning om tydliga krav på prisinformation är en viktig del av konsumenträtten. Regelverket om prisinformation är dock

Fel! Okänt namn på

dels inte samordnat fullt ut på Europainivå, dels detaljrikt i vissa avseenden. En regel som visat sig särskilt svår att genomdriva är att de varor som visas i butikernas skyltfönster måste vara försedda med prismärkning. Med tanke på att prisinformation är obligatorisk inne i själva butiken kan det diskuteras om det är befogat att dessutom ha särskilda skyltningsregler eller om detta i stället kan överlåtas till konsumenterna på marknaden att själva avgöra genom de köpval som de träffar. En ytterligare aspekt på detta är att det är resurskrävande att bevaka efterlevnaden av skyltningsregeln, och om efterlevnaden inte bevakas riskerar den bristande respekten för denna regel att smitta av sig på respekten för prisinformationslagen som sådan. Viktiga konsumentintressen skulle då riskeras.

Vi anser därför att det bör övervägas om prisinformationsreglerna vad gäller skyltning har fått en sådan utformning att de tillgodoser genuina konsumentintressen som inte kan lösas på annat sätt, och – om så är fallet – på vilket sätt resurser skall kunna tillskapas för att bevaka efterlevnaden av regelverket.

Konsumentmakt över offentligt producerade tjänster

Kommunerna beskrivs som de bästa producenterna av konsumentvägledning, och den statliga och kommunala informationen riktad till konsumenterna anses alltid vara neutral. Dessa ställningstaganden bygger på en märklig felsyn: stat och kommun står inte alls helt utanför marknadens spel, de agerar som mycket stora producenter av tjänster och säljer dessa tjänster till landets alla invånare, precis som den tredje offentliga producenten av tjänster – landstinget – gör.

Den offentliga sektorns funktion i förhållande till konsumenterna kompliceras i dag också av den roll som statligt ägda, landstingsägda och kommunala företag spelar på marknaden.

Många av de tjänster som betyder mest för oss medborgare i vardagen är offentligt producerade eller offentligt styrda. Den konsumentmakt och den konsumenträtt som gäller för livsmedel, kläder eller semesterresor gäller inte för sjukvård, utbildning, barnomsorg eller äldreboende. Samtidigt är såväl valfrihet som möjlighet att hävda sin rätt mot producenten minst lika viktigt. I dag är man som ”kund” i barnomsorg eller äldreboende helt utlämnad åt politiska eller administrativa beslut om omsorgens utformning.

Den enda konsumentmakt som i praktiken kan finnas är antingen genom att rösta på valdagen och hoppas på maktskifte eller att ”rösta med fötterna” i det fall alternativ inte finns på orten. Dock är detta för de flesta en mycket lång väg och ett stort steg för att påverka sin situation om exempelvis mat-hållning, öppettider eller regler för semesterstängt förändras.

Ett tydligt kontrakt för innehåll och kvalitet i offentligt producerad tjänsteverksamhet där man som enskild brukare har rätt att hävda vissa utlovade villkor är ett sätt att tillse att den enskilde även för skattesubventionerad men

Fel! Okänt namn på

avgiftsbelagd tjänsteverksamhet har en viss ställning som konsument. Som konsument bör man exempelvis ha rätt att reklamera kommunala tjänster som hemtjänst, färdtjänst och barnomsorg om man inte får det man betalar för. Även kvalitetskontrollen måste förstärkas och valmöjligheterna förbättras i den offentliga tjänsteverksamheten. Folkpartiet liberalerna har flera förslag på hur det skall gå till.

Vi vill införa en vårdgaranti värd namnet, där den enskilde patienten får större makt. En utvecklad vårdgaranti – en vårdpeng – ger den enskilde patienten rätt att välja var behandlingen skall ske. Vid allvarliga diagnoser skall den enskilde alltid ha rätt att få en andra läkares bedömning.

Vi vill införa en rehabiliteringsgaranti. Det skall inte få vara som i dag att sjukskrivningarna förlängs och förlängs utan att rehabiliteringen som skulle behövas blir av. Senast efter två månader skall en annan läkare än den som först sjukskrev pröva rehabiliteringsbehovet och sjukskrivningsbehovet. När rehabilitering föreskrivs skall den också genomföras. Patienten skall inte behöva vänta på något som inte kommer.

Vi vill införa en kommunal omsorgsgaranti i äldrevården med konkreta kvalitetslöften. Denna garanti skall innehålla de inslag som är väsentliga för att den enskilde skall erbjudas en kvalitativt god omsorg och valfrihet. Den som inte får sin rätt – t.ex. regelbunden läkarkontakt, dagliga promenader, möjlighet att duscha regelbundet etc. – skall kunna få ekonomisk ersättning.

Vi vill inrätta en nationell skolinspektion med uppgift att utvärdera och följa upp kvaliteten i skolan. Den nationella skolinspektionen skall granska kvaliteten i såväl kommunala som fristående skolor, säkerställa likvärdighet i bedömningen av nationella prov och det nationella betygssystemet. Med etableringsfrihet och barnomsorgspong får föräldrar till förskolebarn möjlighet att välja mellan olika alternativ.

Listan på konkreta förändringar som stärker brukarens/konsumentens rätt och möjligheter att hävda denna inom de offentligt styrda verksamheterna kan göras mycket längre. Ett antal rättsfall har visat att konsumenter av dessa tjänster i vissa fall redan med dagens lagstiftning kan föra talan och få rätt enligt befintliga civilrättsliga regler. Detta är inte nog, utan konsumentens rätt att föra talan bör utvidgas och göras till den självklara del av konsumentens ställning på marknaden den borde vara. I syfte att stärka konsumenternas ställning inom den offentligt finansierade sektorn bör en översyn göras av lagstiftningen för att så långt möjligt ge bl.a. konsumenttjänstlagen, konsumentköplagen och produktsäkerhetslagen en enhetlig och konkurrensneutral tillämpning på de olika sektorerna av ekonomin. Våren 2005 tillkännagav riksdagen för regeringen att en sådan översyn skall komma till stånd, och Folkpartiet kommer noga att bevaka denna frågas vidare hantering.

Fel! Okänt namn på

Konsumtion av bostad

Boendet utgör ofta en mycket stor del av våra utgifter. Att konsumera boende är något som vi alla gör. Det är därför viktigt att konsumentpolitikens aktörer i större utsträckning än i dag tar itu med frågor angående bostadskonsumtion, köp av bostäder, hyresgästernas intressen som konsumenter och över huvud taget konsumentens position på bostadsmarknaden.

Idag har Hyresgästföreningen i stort sett monopol på att företräda hyresgästerna. För att få igenom en förändring eller förbättring av ditt hyresboende så är du ofta tvingad att gå med i Hyresgästföreningen. Detta är inte acceptabelt. Hyresgästföreningens "monopol" måste brytas och den enskilda hyresgästens möjlighet att påverka boendet stärkas. En översyn av konsumentskyddet vid hyresförhållanden behövs för att öka de enskilda hyresgästernas makt över sitt boende.

Stärk konsumentens rättigheter

I den fria marknadsekonomi är det ofta genom reklam och marknadsföring som konsumenten får information om nya eller förändrade produkter, förändringar i prissättning eller nya säljkanaler. För att konsumenten i praktiken skall kunna bedöma informationen och bevaka sina intressen på marknaden behövs en marknadsföringslagstiftning som drar en tydlig gräns mot vilseledande eller direkt bedräglig reklam. Ett problem som förefaller ha blivit större på senare år är att produkter marknadsförs under beteckningar som skapar en uppenbar risk för förväxlingar med andra varor som konsumenterna är benägna att betala ett högre pris för. Inte sällan handlar det om livsmedel, men fenomenet förekommer också på andra håll. Denna marknadsföring är en form av renommésnyltning som försvårar för den enskilde individen att utöva sin konsumentmakt genom aktiva val mellan olika produkter. Problemet hanteras delvis på EU-nivå genom gemensamma minimikrav för olika former av produktbeteckningar. Det är viktigt att Sverige är pådrivande för att detta arbete fortsätter inom EU. Likaså bör en översyn göras av den svenska marknadsföringslagen för att utröna om det finns behov av lagskärpningar.

En liberal konsumentpolitik handlar också om att ge konsumenten större möjlighet att ta till vara sina rättigheter när någonting gått snett. Möjligheten att väcka talan vid domstol måste alltid finnas, men samtidigt är en domstolsprocess dyr, tidskrävande och riskfylld för den enskilde konsumenten, som oftast befinner sig i ekonomiskt underläge gentemot leverantören. Ur allmän synpunkt är det också viktigt att domstolarna om möjligt befrias från mål som kanske rör småsummor och kan hanteras på annat sätt.

Allmänna reklamationsnämnden fyller här en viktig roll för lösning av konsumenttvister. Den kartläggning av näringslivets självregleringsorgan som lagutskottet genomförde riksdagsåret 2003/04 visar också att det för många

branscher finns väl fungerande system för hantering av konsumenttvister som ett alternativ till domstolarna.

Också vid gränsöverskridande handel behövs enkla och smidiga alternativ till domstol. Det arbete som pågår inom EU med att utveckla system för alternativ tvistlösning i konsumentfrågor måste uppmuntras och även öppnas gentemot övriga länder. Exempelvis startade år 2001 EEJ-Net, som tillhandahåller en kommunikations- och stödstruktur bestående av nationella kontaktpunkter i varje medlemsstat där konsumenterna kan få information och stöd vid konsumenttvister. Motsvarande system för alternativ tvistlösning rörande finansiella tjänster, FIN-net, har också inrättats. För konsumenterna och frihandeln vore det positivt om även länder utanför EU, i första hand EES- och kandidatländerna, kan ansluta sig till detta system på egen bekostnad. Regelverket för dessa och liknande informationssystem måste dock förbli en angelägenhet för EU:s medlemsländer att besluta om.

Funktionshindre konsumenter

Konsumentpolitiken måste utgå från individperspektivet, och den enskilde individen skiljer sig alltid från genomsnittet. Precis på samma sätt som i andra samhällsområden är det viktigt att i konsumentpolitiken uppmärksamma de särskilda frågor som handlar om funktionshindrades situation. Det kan handla om den fysiska tillgängligheten i butiksmiljöer m.m., men också om rörelsehindre eller synskadade konsumenters möjlighet att ta ut pengar i en bankomat.

Konsumentperspektivet på tillgänglighetsfrågorna berör också den virtuella världen. IT- och Internetrevolutionen har inneburit en frihetsrevolution för många funktionshindre, men nya utmaningar dyker också upp. När företagets konsumentkontakter till allt större del sker via Internet är det exempelvis viktigt att webbplatserna är anpassade även för synskadade som tar del av informationen via talsyntesdator.

Kretsloppsanpassningen av samhället fortsätter och konsumenter förväntas i dag källsortera sitt hushållsavfall. Folkpartiets allmänna syn på källsortering utvecklas i annat sammanhang. Här bör dock framhållas att funktionshindre konsumenter ofta hamnar i kläm när källsorteringssystem inte visar sig vara anpassade för rörelsehindre eller synskadade. När källsorteringssystemen granskas måste också den faktiska tillgängligheten utvärderas ur detta perspektiv.

Fel! Okänt namn på

Konsumentvägledning för ekonomiskt svaga konsumenter

Alla sociala och ekonomiska rapporter från de senaste åren visar att avståndet mellan grupper med olika ställning på ekonomins skala har ökat i Sverige. Samtidigt som många har fått en starkare hushållsekonomi och nya resurser har grupper med svag hushållsekonomi fått möta nya svårigheter. Bland dessa finns ensamstående föräldrar, människor med otrygg position i arbetslivet – de eviga vikarierna, deltidsanställda och fritt arbetande professionella grupper som mycket sällan får fasta anställningar – och de mycket långvarigt arbetslösa. Tyvärr är invandrarna överrepresenterade, eftersom de hårdast drabbas av arbetslöshet och eftersom deras förmåga att orientera sig i det svenska samhället ofta är bristfällig.

Konsumentpolitiken bör uppmärksamma dessa förhållanden och erbjuda stöd till dessa hushåll. De individer som har det svårast i samhället förfogar över svaga sociala och professionella nätverk, de utvecklar inte i samma utsträckning som andra grupper vanan att regelbundet hämta information och kunskap om egna rättigheter och skyldigheter; därför faller de oftare i den bestående fattigdomens fällor. Samtidigt kan de inte ta till sig fördelar som hänger ihop med ett genomtänkt agerande när det gäller t.ex. betalservice, sparande eller försäkringar.

Metoder för ett slags uppsökande verksamhet skulle behöva utvecklas för att nå ut med livsviktig information till de fattigaste hushållen och för att samtidigt utöka tillgängligheten till en god konsumtion för alla handikappade i samhället. Hushåll med kroniskt dålig ekonomi har mycket svagare försäkringsskydd än andra hushåll, de saknar ofta till och med den viktiga hemförsäkringen, vilket också innebär att de står utan rättshjälp när de behöver gå genom en rättegång. Dessa människor lever ofta utan effektiva och billiga betalningsmetoder och lyckas inte mobilisera energi och kunnande om sparande när deras situation förbättras. Vi vill att konsumentvägledningen skall anstränga sig särskilt och finna arbetssätt som når ut med nödvändig kunskap just till sådana grupper. Och vi tror på effektiviteten av en konsumentvägledning som utformas inom dessa grupper, mobiliserar tidigare oanvända energier hos de berörda, skapar de nödvändiga nya organisationerna och ger impulser till starkare engagemang på lokal nivå.

Om man inte är tillräckligt duktig på svenska har man svårt att som konsument få rätt. Alltför ofta krävs det att man kan argumentera för sig för att få rätt att byta felaktiga varor eller utnyttja en garanti. Än värre kan det vara om man behöver reklamera kommunala tjänster som hemtjänst, färdtjänst och barnomsorg och inte kan orientera sig i den offentliga byråkratin. Även på konsumentområdet ger det alltså effekt med stärkt svenskundervisning och tydliga signaler om att det är viktigt att lära sig svenska.

Vem företräder konsumenternas intressen?

Konsumentverket, Allmänna reklamationsnämnden, Livsmedelsverket och Konkurrensverket är de myndigheter som närmast arbetar med konsumentfrågor. Konsumentverket är den centrala myndigheten för konsumentfrågor. Konsumentverkets engagemang omfattar dels myndighetsutövning, dels annan konsumentstödande verksamhet. Konsumentverket har den dubbla rollen att dels vara marknadsvårdande och utöva marknadskontroll, dels företräda den ena parten (konsumenten) på marknaden i en opinionsbildande roll.

Konsumentverkets myndighetsutövning bör separeras från de opinionsbildande uppgifterna. En bättre rollfördelning mellan myndighetsutövning och de marknadsvårdande uppgifterna å ena sidan och de opinionsbildande och ensidigt konsumentstödande uppgifterna å andra sidan skulle främja marknadens funktionssätt. Det tillkännagivande om detta som riksdagen gjorde våren 2005 har ännu inte lett till konkreta åtgärder. Folkpartiet förutsätter att frågan uppmärksammas i den kommande propositionen om konsumentpolitisk strategi och avser annars att återkomma i ärendet.

Stärk den ideella konsumentvägledningen

Konsumentfrågorna handlar om den enskildes vardag och privatliv. Ändå har ämnet i Sverige i det närmaste monopoliserats av stat och kommun, medan det i många andra länder, där det inte finns så starka statliga verk, finns stora och starka civila konsumentorganisationer. Betydande belopp läggs i Sverige på statligt initierade konsumentskyddande åtgärder medan alltför blygsamma resurser föreslås till fristående konsumentorganisationer, som bygger på att konsumenterna själva vill bygga upp sitt inflytande och engagemang.

På senare tid har engagemanget bland konsumenter ökat. Detta har inte skett genom lagstiftning eller politiska insatser utan just genom att alltfler börjar inse att engagemanget varit otillräckligt. Fler och fler vill vara med och påverka genom opinionsbildning och deltagande. Bland konsumenter ökar i dag intresset för mat- och hälsofrågorna för att man vill hålla sig frisk. Inte bara slutproduktens kvalitet är avgörande för vad man köper. Miljöintresset, som också har skapats av medvetna frivilligorganisationer, har väckt näringslivet, och konsumenterna har upptäckt att de själva kan välja en uthållig och hållbar utveckling genom sina val. De etiska frågorna håller nu på att komma i fokus. Alltfler konsumenter blir medvetna och tar ett ökat eget ansvar. Därför behövs ett organiserat, frivilligt engagemang av konsumenterna. Folkpartiet vill se till så att det civila samhället ges större resurser för oberoende konsumentpolitiskt arbete, något som utvecklas närmare i vårt budgetalternativ.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 30 september 2005

Martin Andreasson (fp)

Jan Ertsborn (fp)

Ana Maria Narti (fp)

Mia Franzén (fp)

Lars Tysklind (fp)